

УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ
ФАКУЛТЕТ МЕДИЦИНСКИХ НАУКА
НАСТАВНО НАУЧНОМ ВЕЋУ

УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ
ФАКУЛТЕТ МЕДИЦИНСКИХ НАУКА

Број	15-10 18
Сл.	
05	11586/1-1

ОДЛУКА ВЕЋА ЗА МЕДИЦИНСКЕ НАУКЕ УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ О ФОРМИРАЊУ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ЗАВРШЕНЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

На седници већа за медицинске науке Универзитета у Крагујевцу, одржаној 29.08.2018. године, одлуком бр. IV-03-620/22 формирана је Комисија за оцену и одбрану завршене докторске дисертације под називом „**Јавноздравствени значај безбедности хране у односу на знање, ставове и понашања запослених у угоститељским објектима**“ кандидаткиње Снежане Барјактаровић Лабовић, у саставу:

1. **Проф.др Жељко Мијаиловић**, ванредни професор Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Инфективне болести, председник;
2. **Проф.др Горица Сбутега Милошевић**, редовни професор Медицинског факултета Универзитета у Београду за ужу научну област Хигијена и медицинска екологија, члан;
3. **Проф. др Маја Николић**, редовни професор Медицинског факултета Универзитета у Нишу, за ужу научну област Хигијена и медицинска екологија, члан.

Комисија је прегледала и проучила докторску дисертацију др Снежане Барјактаровић Лабовић и подноси Наставно научној већи следећи

ИЗВЕШТАЈ

2.1. Значај и допринос докторске дисертације са становишта актуелног стања у одређеној научној области

Докторска дисертација кандидаткиње др Снежане Барјактаровић Лабовић под називом „**Јавноздравствени значај безбедности хране у односу на знање, ставове и понашања запослених у угоститељским објектима**“ урађена под менторством проф. др Бобана Мугоше, ванредног професора Медицинског факултета Универзитета у Подгорици за ужу научну област Јавно здравље и Епидемиологија, представља оригиналну научну студију која се бави испитивањем ставова, понашања и знања

запослених у угоститељским објектима о значају хигијене и здравствене безбедности хране у процесу руковања храном и њиховим утицајем на здравље.

Светска здравствена организација (СЗО) истиче да исхрана и здравствена безбедност хране као међусобно зависне компоненте представљају кључне елементе јавног здравља. Проблеми са небезбедном храном се констатују, углавном, тек након што се десе, па се здравствени систем бави последицама уместо спречавањем узрока проблема. Због тога се све више приступа новом модификованом систему за безбедност хране у којем је главни фокус на превенцији и хигијени производних процеса.

Бројна истраживања су показала да понашање запослених током руковања храном представља значајан фактор за превенцију настанка алиментарних интоксикација. Едукација о безбедности хране је препозната, али недовољно искоришћена превентивна јавно-здравствена интервенција која спречава настанак великог броја обољења различите етиологије.

Безбедност хране једно је од стратешких питања у свим државама света. Болести које се преносе храном услед присуства микробиолошких, хемијских или физичких контаминаната представљају озбиљну претњу за здравље милиона људи. На растући значај овог проблема указују озбиљни инциденти у последњих пар година, изазвани управо овим болестима, на свим континентима.

Болести које се преносе храном имају веома значајне економске последице, како за појединце тако и за друштво у целини. Оне представљају значајан терет здравственог система у целини и редукују економску продуктивност земље.

Нутритивно вредна и здравствено безбедна храна представљају услов доброг здравља. Зато је област јавног здравља којој међународна заједница придаје велику пажњу управо здравствена безбедност хране, у циљу заштите од инфекције и контаминације хране која се производи, којом се тргује и која се конзумира.

Из свега горе наведеног Комисија закључује да је приложена докторска дисертација оригинални допринос у области превентивне медицине и јавног здравља.

2.2. Оцена да је урађена докторска дисертација резултат оригиналног научног рада кандидата у одговарајућој научној области

Прегледом литературе и увидом у биомедицинске базе података „PubMed“, „Medline“, „CoBSON“, „SCIndeks“, помоћу кључних речи „food safety“, „food handlers“, „hygiene“, „food services“, „education“ Комисија констатује да докторска дисертација Снежане Барјактаровић Лабовић под називом „Јавноздравствени значај безбедности хране у односу на знање, ставове и понашања запослених у угоститељским објектима“ представља резултат оригиналног научног рада. Научним доприносом може се сматрати онај део рада који проширује достигнута научна сазнања и даје нов увид у њих

2.3. Преглед остварених резултата кандидата у одређеној научној области

А. Лични подаци

Др Снежана Барјактаровић-Лабовић, рођена је 16.01.1971. године у Петњику, Општина Беране у Црној Гори. Основну и средњу медицинску школу завршила је у Новом Саду где је на Медицинском факултету дипломирала 1998.године. Након приправничког стажа 1999. године сели се у Бар и запошљава у Дому здравља, где и данас ради у Одсеку за хигијену и здравствену екологију Хигијенско-епидемиолошке службе. У периоду од јуна до децембра 2003. године на Универзитету „La Sapienza“ у Риму завршила је последипломску едукацију из области безбедности хране. У мају 2007. године на Медицинском факултету универзитета у Београду је завршила специјализацију из хигијене. Исте године у октобру, на Факултету медицинских наука у Крагујевцу, уписала је Докторске академске студије, смер Народно здравље. Усмени докторски испит положила је 2010. године. Ужу специјализацију из дијетотерапије завршила је у децембру 2013. године, такође, на Факултету медицинских наука у Крагујевцу.

Б. Списак објављених радова (прописани минимални услов за одбрану докторске дисертације)

Кандидат је први аутор у раду објављеном у часопису индексираном на SCI листи (катеорије М 20) и категорије М 50 чиме се испуњава услов за одбрану докторске дисертације.

1. **Snežana Barjaktarović-Labović**, Boban Mugoša, Vesna Andrejević, Ines Banjari, Ljiljana Jovičević, Dijana Djurović, Aleksandra Martinović, Jasmina Radojlović. Food hygiene awareness and practices before and after intervention in food services in Montenegro. Food control. 2018; 85: 466- 471.
2. Boban Mugoša, Dijana Đurović, Mirjana Nedović-Vuković, **Snežana Barjaktarović-Labović**, Miroslav Vrvic. Assessment of Ecological Risk of Heavy Metal Contamination in Coastal municipalities of Montenegro. Int J Environ Res Public Health. 2016; 13(4): 393.
2. Jelena Bjelanović, Marija Jevtić, Radmila Velicki, Dragana Stojisavljević, **Snežana Barjaktarović-Labović**, Milka Popović, Artur Bjelica. Antropometric and growth characteristics of schoolchildren in Novi Sad, Srp Arh Celok Lek. 2017 Jan-Feb; 145(1-2): 14-19.

2.4. Оцена о испуњености обима и квалитета у односу на пријављену тему

Урађено истраживање је у потпуности у складу са пријављеном темом докторске дисертације. Циљеви истраживања и примењена методологија истраживања идентични су са одобреним у пријави тезе. Докторска дисертација садржи следећа поглавља: Увод, Циљеве и хипотезе студије, Материјал и метод, Резултате рада, Дискусију, Закључак, Литературу и Прилог.

Цитирајући релевантну литературу, кандидат је у **УВОДНОМ ДЕЛУ** јасно и прецизно изнео актуелне и расположиве податке о значају ставова, понашања и знања о хигијени и безбедности хране, запослених у угоститељским објектима као предиктору

болести које се преносе путем хране, као и последицама које настају услед конзумирања здравствено небезбедне хране.

У делу **ХИПОТЕЗЕ И ЦИЉЕВИ ИСТРАЖИВАЊА** описани су главни циљеви и хипотезе истраживања. Главни циљеви истраживања су били:

1. Испитати ставове и знања запослених у угоститељским објектима о значају хигијене и здравствене безбедности хране.
2. Испитати понашање запослених у угоститељским објектима у односу на процес припреме и служења хране.
3. Испитати међусобни однос знања и ставова у односу на понашање запослених у процесу припреме и служења хране.
4. Испитати хигијенско стање у кухињама угоститељских објеката пре и после интервентне едукације-анализом узорака влажних брисева и узорака хране.
5. Утврдити евентуалне пропусте и најчешће разлоге нехигијенског руковања храном у конкретним случајевима, међу запосленима.
6. Идентификовати кључне елементе у којима угоститељски објекти могу да побољшају хигијену и безбедност хране.
7. Проценити ризике по здравље људи у односу на безбедност хране која се служи у угоститељским објектима.
8. Утврдити да ли интервентна едукација о безбедности хране може довести до смањења ризика од настанка болести које се преносе храном.

Постављене су следеће хипотезе:

1. Ниво знања о безбедности хране је повезан са степеном образовања и дужином радног стажа.
2. Понашање запослених је директно повезано са нивоом знања о безбедности хране.
3. Ставови запослених о безбедности хране су у позитивној корелацији са степеном знања о безбедности хране
4. Интервенција у виду едукације ће резултирати бољим хигијенским стањем у угоститељским објектима који ће бити обухваћени овим истраживањем
5. Интервентна едукација о безбедности хране смањује ризик по здравље људи у односу на безбедност хране која се служи у угоститељским објектима.

У поглављу **МАТЕРИЈАЛ И МЕТОДЕ ИСТРАЖИВАЊА** кандидат је описао методологију спровођења истраживања. Материјал и методе су детаљно и прецизно написани и идентични су наведеним у пријави докторске тезе. Истраживање је дизајнирано као епидемиолошко-опсервациона и интервентна проспективна студија која је спроведена у четири фазе, а обухватила је 385 испитаника запослених у 110 угоститељских објеката. Након врсте студије, у овом поглављу је детаљно описана студијска популација, начин узорковања, као и критеријуми за укључивљење и искључивање испитаника из студије. У делу који описује варијабле које се мере, у студији је детаљно објашњено на који начин и у ком временском периоду су одређивани испитивани параметри (демографски, ниво знања о хигијени и безбедности хране, понашање и ставови испитаника о хигијени и безбедности хране, резултати микробиолошких анализа хране, резултати микробиолошких анализа брисева, број исправних и неисправних узорака хране, број исправних и неисправних узорака

брисева узетих у објектима обухваћеним студијом, хигијенско-санитарни услови у испитиваним објектима).

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА указују да су ставови, знање и понашање запослених у процесу руковања храном важне детерминанте које могу утицати на здравствену безбедност хране, односно да запослени који рукују храном представљају значајан фактор ризика за контаминацију хране. Резултати, такође, показују да континуирана едукација као превентивна јавно-здравствена интервенција има позитиван ефекат у редуковању броја неисправних узорака хране и брисева, односно да води смањењу инциденце болести болести које се преносе храном. Резултати истраживања су детаљно и јасно приказани помоћу 4 графика и 17 табела. Статистичка обрада података одрађена је у статистичком пакету SPSS ver.20 (The Statistical Package for Social Sciences software (SPSS Inc, version 20,0 Chicago,II) for Windows. Табеларно и графичко приказивање урађено је у Excel и Word програму.

У поглављу **ДИСКУСИЈА** анализирани су добијени резултати и упоређени са литературним подацима из ове области. У оквиру дискусије добијени резултати су тумачени у контексту сличних, али и различитих података о повезаности ставова, знања и понашања запослених у угоститељским објектима у односу на здравствено безбедну храну. Наведени су ставови из најзначајнијих научних радова из ове области. Коришћена литература је адекватна по обиму, садржају и релевантности. Након сумирања резултата и закључака студије, кандидат је у поглављу **ЛИТЕРАТУРА** прецизно навео све референце коришћене у припреми и реализацији дисертације.

2.5. Научни резултати докторске дисертације

Најзначајнији резултати истраживања садржани су у следећим закључцима:

1. Запослени који раде са храном, пре едукације, имају нижи ниво знања о хигијени и безбедности хране, док је у скоро са четвртином питања, забележен веома слаб ниво знања;
2. Пол, старосна доб, године стажа, образовање, завршена угоститељска школа, позиција на којој раде нису у корелацији са знањем запослених о хигијени и безбедности хране;
3. Понашање запослених током рада са храном, пре едукације, посматрано у целини је хигијенски неприхватљиво;
4. Испитаници препознају значај здравствено безбедне хране и пре едукације;
5. Знање испитаника, пре едукације, корелира са њиховим понашањем у раду са храном;
6. Нешто више од половине испитаника (55%), пре едукације, правилно је прало руке;
7. Испитаници имају исправне ставове о томе да је безбедно руковање храном део њихових радних одговорности;
8. Резултати регресионе анализе показују да знање испитаника корелира са њиховим понашањем, док знање није повезано са ставовима, као да ни ставови запослених не корелирају са њиховим понашањем;

9. Редован хигијенско–санитарни надзор објеката је од великог значаја за превенцију болести које се преносе храном;
10. Стање хигијене у угоститељским објектима значајно је унапређено након интервентне едукације;
11. Едукација се показала као корисна интервентна метода у унапређењу знања и понашања запослених,
12. Интервенција у виду континуиране едукације запослених о значају здравствено безбедне хране значајно утиче на смањење ризика од настанка болести које се преносе храном.

2.6. Примењивост и корисност резултата у теорији и пракси

С обзиром на горе наведено, Комисија оцењује да ова докторска дисертација даје нова и значајна сазнања о значају здравствено безбедне хране. Знање, ставови и понашање запослених у процесу руковања са храном показали су се индикативним за значај алиментарних епидемија из угоститељских објеката. Ово је од круцијалног значаја о формирању едукативних програма запослених који раде са храном као обавезне превентивне јавно здравствене интервенције, чиме би се смањила инциденца болести које се преносе храном, као и настанак алиментарних епидемија, па самим тим и редуција трошкова за њихово збрињавање.

2.7. Начин презентирања научној јавности

Резултати овог истраживања су једним делом објављени у виду оригиналног рада у часопису од међународног значаја. Планирано је да и преостали резултати овог истраживања буду публиковани у неком од истакнутих часописа од међународног значаја који се баве овом тематиком, као и да буду приказани на научним и стручним скуповима у форми усмене презентације.

ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

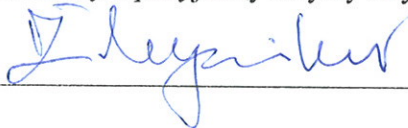
На основу свега наведеног, Комисија за оцену завршне докторске дисертације кандидаткиње Снежане Барјактаровић Лабовић, под називом „**Јавноздравствени значај безбедности хране у односу на знање, ставове и понашања запослених у угоститељским објектима**“ сматра да је истраживање у оквиру дисертације адекватно постављено и спроведено.

Комисија закључује да докторска дисертација кандидаткиње Снежане Барјактаровић Лабовић под менторством проф. др Бобана Мугоше, ванредног професора Медицинског факултета Универзитета у Подгорици за ужу научну област Јавно здравље и Епидемиологија, представља оригиналан научни допринос испитивањем ставова, понашања и знања запослених у угоститељским објектима о значају хигијене и здравствене безбедности хране у процесу руковања храном и њиховим утицајем на здравствену безбедност хране, као и настанак болести које се преносе храном.

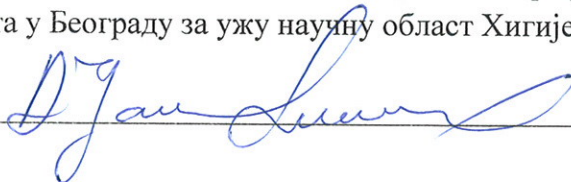
Комисија предлаже Наставно–научном већу Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу да докторска дисертација под називом „**Јавноздравствени значај безбедности хране у односу на знање, ставове и понашања запослених у угоститељским објектима**“ кандидаткиње Снежане Барјактаровић Лабовић буде позитивно оцењена и одобрена за јавну одбрану.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

Проф.др Жељко Мијаиловић, ванредни професор Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Инфективне болести, председник

Проф.др Горица Сбутега Милошевић, редовни професор Медицинског факултета Универзитета у Београду за ужу научну област Хигијена и медицинска екологија, члан

Проф. др Маја Николић, редовни професор Медицинског факултета Универзитета у Нишу, за ужу научну област Хигијена и медицинска екологија, члан

